

*Domoznanski večeri v  
Slovanski knjižnici  
Einspielerjeva 1, kletna dvorana  
Ljubljana v gibljivih slikah*  
filmske projekcije, predavanja, razstave

torek, 12. aprila 2016 ob 19. uri  
**TACENSKI SODARJI**  
film: *Domače obrti na Slovenskem (1993)*  
predavanje: *Sodarstvo v Tacnu - obrt, ki bi  
morala v kraju preživeti, a ni*  
– dr. Jurij Šilc  
tematska razstava

torek, 11. oktobra 2016 ob 19. uri  
**KROJAČI**  
filma: *ESVE – nogavice Vidmar (193?)*,  
*Pomladna moda (1933)*  
predavanje: *Tekstilne poti po ljubljanskih  
ulicah – mag. Estera Cerar, dr. Urška  
Stankovič Elesini in dr. Alenka Pavko  
Čuden*  
tematska razstava

torek, 8. novembra 2016 ob 19. uri  
**POSTREŠČKI**  
film: *Komu trobi? (1959)*  
predavanje: *Postrešček, kje si?*  
– Anka Zuljan  
tematska razstava

Za sodelovanje se zahvaljujemo predavateljem,  
SFA pri Arhivu RS, RTV SLO in g. Primožu Pablu  
Miklavcu Turnherju za uporabo filma Božidarja  
Jakca *Pomladna moda*



**JUBLJANSKE**  
*iz Slovanske knjižnice*  
**ZGODBE**

*april*

*oktober*

*november*

*Samostojni poklici nekdanj  
LJUBLJANA V  
GIBLJIVIH  
SLIKAH*  
*filmski ciklus*  
*Slovanska knjižnica*  
*2016*  
*kletna dvorana*

mestna  
knjižnica  
ljubljana 

V Slovanski knjižnici pripravljamo že peti **cikel domoznanskih filmskih večerov *Ljubljana v gibljivih slikah***, s katerimi se oziramo v življenje nekdanje Ljubljane in okolice, njenih prebivalcev, njihove načine razumevanja sveta, bivanja ali dela. Filmske zgodbe s starejših, arhivskih posnetkov uvajajo strokovna predavanja, po njih sledi še pogovor. Filmski prizori oživijo čase, ki se jih nekateri še spominjajo. Neredko izvajajo nasmeške, saj vzbujajo zanimive vzporednice s sedanostjo. Slovanska knjižnica pripravlja za obiskovalce tudi razstavo lastnih gradiv, vsebinsko povezanih s predstavljenimi temami.

**Letos bomo aprila, oktobra in novembra odkrivali poklice, ki so že skoraj povsem izginili.** Morda katerega izmed njih celo pogrešamo in se v prenovljeni obliki znova pojavlja v modernem podjetništvu kot odgovor na zahteve po višjih ravneh ponudbe? Tokrat so na vrsti **sodarji, krojači in postreščki**.

**V TOREK, 12. APRILA**, bomo spregovorili o tacenskih sodarjih. Že vsak vinar, ki je hotel prodati dobro vino, je vedel, kako je pri kletarjenju pomemben sod in primeren, dobro obdelan les. Po ogledu dokumentarnega filma o



sodarjih iz serije ***Domače obrti na Slovenskem (1993)*** režiserja Igorja Koširja, nam bo o njih spregovoril **dr. Jurij Šilc** v predavanju ***Sodarstvo v Tacnu - obrt, ki bi morala v kraju preživeti, a ni.***

Predavatelj je znanstvenik s področja elektrotehničnih znanosti, objavlja pa tudi

strokovne prispevke o zgodovini krajev pod Šmarno goro. Sodarstvo je pri nas ena najstarejših domačih obrti, prve omembe segajo v 13. st. Z njo so se večinoma ukvarjali v slovenskih vinorodnih krajih, a tudi drugje. V okolici Ljubljane, v Tacnu pod Šmarno goro, beležijo razcvet t.i. »pintarstva« od 18. st. dalje. Večinoma je šlo za dopolnilno dejavnost kajžarskih slojev kmečkega prebivalstva. V 20. stoletju je majhne domače delavnice nadomestil skupni obrat, kjer so mojstri izdelovali manjše ali večje sode, tja do prostornine 35.000 litrov. Poslovanje in delovanje

podjetja je cvetelo, vse dokler se v sedemdesetih letih niso pojavile plastične in kovinske posode. Malokdo še ve, kaj je bil »krumpajzen«, »štoman«, ... in kako je izgledalo »štosanje«, »ausfaranje«, ali npr. »simentiranje«. Leta 1989 se tako sodarstvo v Tacnu konča. Za vedno?

**V TOREK, 11. OKTOBRA** bomo spregovorili o drugem,



prav tako nekoč pretežno moškem poklicu. Da so »od nekdanje Ljubljanke slovele«, so v Ljubljani skrbeli dobro organizirani mojstri krojači že vsaj od 14. stoletja. Njihovo združenje ni poznalo

šale s konkurenco: »šušmarji« iz okolice mesta, ki niso pripadali cehu, so po odloku deželnega kneza morali prenehati z dejavnostjo, če niso dobili privoljenja ljubljanskih mojstrov. Tekstilne obrti so cvetele vse do prvih obratov in kasneje industrije, ko se je znanje in krojaško mojstrstvo preneslo na nove tehnologije in se kazalo kot zelo uspešno v najboljših izdelkih - vse do poznih let 20. st. Tekstilna tovarna je v 30-ih letih Slovincem prinesla tudi **prvi reklamni film:**

***ESVE – nogavice Vidmar***. Ne samo da so bile najbolj elastične in najboljše, pred Vidmarjevo izložbo opazimo čedno oblečene Ljubljančanke, ki bi še danes vzbudile



Božidar Jakac: *Pomladna moda*, 1933  
cop. Primož Pablo Miklavc Turnher

svetovljanstvo ljubljanskih krojačev. O tekstilnih poteh Ljubljane bodo po filmskih predstavitev spregovorile tri predavateljice: **zgodovinarica mag. Estera Cerar** ter

**tekstilni tehnologinji dr. Urška Stankovič Elesini in dr. Alenka Pavko Čuden.**

Zadnji večer, **TOREK, 8. NOVEMBRA**, bomo posvetili samostojnemu poklicu, ki je vzniknil z razvojem prometa sredi 19. st., a je verjetno prav z njegovo rastjo, raznolikostjo in vse večjo dostopnostjo konec 20. st. praktično izginil. Danes mlade generacije le redko vedo, koga natančno opisuje beseda »postrešček«. Še bolj tuj bi jim bil »komisionar«, verjetno pa bi že boljše razumeli izraz »ulični prtljažni nosač«. Pri tem si je težko predstavljati, da ni šlo samo za fizičnega delavca, ampak po želji naročnikov pogosto več, tudi nekakšnega



na pol turističnega vodiča: »...ni ga skoraj pota ali dela, da bi ti ga postrešček ne opravil z rokami ali nogami, če ni po postavi

prepovedano ali človeku nemogoče«, je l. 1911 v *Ljubljanskih slikah* zapisal Jakob Aleševc. Satirični film režiserja **Marijana Cilarja *Komu trobi? (1961)*** nas popelje po ljubljanskih ulicah in prikazuje novo veliko željo z začetka šestdesetih – osebni avtomobil. Za tiste, ki si ga kljub vsem finančnim naporom niso mogli privoščiti, pa je še vedno ostal postrešček in njegova tovarna »ciza«, ki v zadnjih kadrih odpelje s seboj tudi glavnega junaka. Po ogledu filma bomo poslušali predavanje **pedagoginje in učiteljice Anke Zuljan *Postrešček, kje si?***

**Cikel domoznanskih večerov pripravljajo: Simona Pečenik, Jelka Golli in mag. Kristina Košič Humar. Slikovni viri: Tacenski sodarji (Šilc, Medved, 2001), SFA, zasebna zbirka g. Primoža Pabla Miklavca Turnherja (iz filma Božidarja Jakca *Pomladna moda*, 1933)**